

niowego drzew przed uszkodzeniami mechanicznymi oraz zapobiega pogłębianiu procesów erozyjnych. Tereny szczególnie wartościowe przyrodniczo zabezpieczane są poprzez tworzenie drewnianych pomostów biegnących ponad powierzchnię terenu. Wachlarz możliwych działań jest znacznie szerszy, jednak ich opracowanie wymaga przeprowadzenia szczegółowych badań pozwalających na wyważenie kosztów i zysków płynących z zastosowania konkretnych rozwiązań.

Ośrodki rowerowe oparte o istniejące stacje narciarskie nie wywierają znaczącego wpływu na krajobraz. Większe znaczenie ma oddziaływanie na lokalne ekosystemy, w których mogą zachodzić istotne zmiany spowodowane przede wszystkim procesami erozyjnymi o znacznej dynamice, które powodują niszczenie pojedynczych roślin i stanowisk roślinnych.

Streszczenie: Rozwój ośrodków sportów rowerowych prowadzi do istotnych zmian w lokalnych ekosystemach, powodowanych głównie erozją gleb. Zmiany krajobrazowe są mniejsze, jako że tego rodzaju obiekty bazują zazwyczaj na ośrodkach narciarskich, wykorzystując ich infrastrukturę.

Słowa kluczowe: kolarstwo górskie, turystyka, bike parks, erozja gleb, krajobraz, środowisko naturalne.

Abstract: *The development of bike parks results in major changes in local ecosystems caused mainly by soil erosion. Landscape*

changes are minor, as modern bikeparks usually base on skiing resorts, using their infrastructure.

Key words: *mountain biking, tourism, bike parks, soil erosion, landscape, natural environment.*

⁸ Także np. w Łodzi, Gdańsku, Belchatowie.

⁹ Utworzona przez gminy Ochotnica i Krościenko nad Dunajcem Lokalna Grupa Działania zleciła obok innych zadań projektowych, także zaplanowanie przebiegu ścieżek rowerowych, obejmujących zarówno trasy przebiegające dolinami, jak i grzbietami górskimi, punktów węzłowych ruchu rowerowego z niezbędnym zapleczem technicznym. Słabą stroną tego projektu może okazać się brak odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej transport rowerów na szczyty górskie.

¹⁰ W Wierchomli funkcjonuje ośrodek kolarstwa górskiego, który swym programem zbliżony jest do ofert ośrodków zagranicznych. www.wierchomla.com.pl

¹¹ UCI Charter Cycling and the Environment; www.uci.ch

¹² Łajczak A.; Michalik S.; Witkowski Z., *Wpływ narciarstwa i turystyki pieszej na przyrodę masywu Piłska*, Studia Naturae 41, 1996, wyd. IOP PAN, Kraków, 1996.

¹³ Częstym zjawiskiem w polskich górach jest poszukiwanie nowych tras zjazdowych; powoduje to tworzenie rozległych, niekontrolowanych systemów ścieżek, powodujących szerokie zniszczenia.

¹⁴ Bandola-Ciołczyk E., Kurzyński J., *Stan zdrowotny, żywotność oraz uszkodzenia mechaniczne świerka i kosodrzewiny na obszarze użytkowanym przez narciarzy i turystów na Piłsku*, [w:] Studia Naturae 41, 1996, op.cit., ss. 183–195.

¹⁵ Łajczak A., informacja ustna 05.2007.

¹⁶ Łajczak A., *Wpływ narciarstwa i turystyki pieszej na erozję gleby w obszarze podszczytowym Piłska*, [w:] Studia Naturae 41, 1996, op.cit., ss. 131–159.

¹⁷ Michalik S., *Oddziaływanie narciarstwa i turystyki pieszej na szatę roślinną szczytowej części masywu Piłska*, [w:] Studia Naturae 41, 1996, op.cit., ss. 161–181. W pracy tej przedstawiony został szczegółowy opis procesu zniszczeń w szacie roślinnej wywołanych turystyką pieszą.

¹⁸ Zwykle materiał pochodzi z lokalnych kamieniołomów, unika się wprowadzania do środowiska obcych elementów.

Dr inż. Marcin Kubus, dr inż. Małgorzata Nowakowska¹

METODA OKREŚLANIA WARTOŚCI ZAŁOŻEŃ ALEJOWYCH JAKO PRZYCZYNEK ICH OCHRONY W KRAJOBRAZIE OTWARTYM

METHOD OF DETERMINING THE ALLEY LANDSCAPING VALUES AS A CONTRIBUTION TO THE PRESERVATION OF ALLEYS IN AN OPEN LANDSCAPE

■ Aleje (franc. *allée* = droga, chłodnica, chodnik)² – jako rytmiczne zadrzewienie rzędowo sadzonych drzew – są łatwo rozpoznawalnym elementem krajobrazu. Linie alei przecinają pola uprawne, towarzyszą ciągom komunikacyjnym, zaznaczają granice, ciągną się nad wodami, są elementem kompozycji założenia parkowych i ogrodowych. W zależności od liczby gatunków i rzędów drzew tworzących aleję wyróżniamy aleje jednorodne (jednogatunkowe), niejednorodne (wielogatunkowe), jednorzędowe, dwurzędowe, jednostronne, dwustronne.

Aleje otwarte – w których korony drzew rosnących po obu stronach linii zadrzewienia nie stykają się; kryte o zwierających się koronach dających pełne zacienienie.³ O wartości wizualnej alei, odczuciu ładu i porządku decyduje regularność i kompletność rytmu nasadzeń oraz jednorodność gatunkowa tworzących ją drzew – za najatrakcyjniejsze uznawane są regularne aleje jednogatunkowe.

Aleje w krajobrazie otwartym Warmii, Mazur i Pomorza Zachodniego są elementem wybitnie charakterystycznym, stanowiącym

o tożsamości regionu, podkreślającym rangę i indywidualność obiektów i miejscowości, do których lub przez które prowadzą. Pełnią one funkcje estetyczne, wizualne, kulturowe, ekologiczne.⁴

W ostatnich latach trwa jednak – niekontrolowane wycinanie alei przydrożnych, m.in. z powodu anulowania wcześniejszego rozporządzenia nakazującego konsultacje w tej sprawie z wojewódzkimi konserwatorami przyrody. Wysuwane argumenty o konieczności modernizacji dróg i poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego mają usprawiedliwić ten najprostszy i bezkompromisowy sposób rozwiązania problemu.

Od 2003 roku w Katedrze Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni AR w Szczecinie, prowadzone są badania nad

¹ Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni, Akademia Rolnicza w Szczecinie.

² Siewniak M., Mitkowska A., *Tezaurusz sztuki ogrodowej*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2001.

³ *Op.cit.*, *ibidem*.

⁴ Wałigóra J., *Zadrzewienia*, PWRiL, Warszawa 1985.

rozpoznaniem i oceną założeń alejowych na Pomorzu Zachodnim. Na podstawie badań terenowych i przy współpracy z Zachodniopomorskim Konserwatorem Zabytków oraz Biurem Konserwacji Przyrody opracowano metodę syntetycznej, jednolitej charakterystyki alei, tzw. Kartę Dokumentacyjną Alei – umożliwiającą ocenę jej stanu zachowania i wartości według przyjętych kryteriów.

W karcie ujęto podstawowe informacje takie jak: lokalizacja alei (rysunek, lokalizacja wg GPS, numer i status drogi, nr ewidencyjny działki), dane administracyjne, właściciel lub zarządca terenu.

Dane w karcie dokumentacyjnej alei przedstawiono w następujących działach:

1. Charakterystyka alei jako założenia (typ alei, długość i szerokość alei, liczba drzew i rozstawa między drzewami, zasięg koron, warunki ekologiczne).
2. Warunki ekologiczne (pokrycie terenu, podszyt, odległość drzew od krawędzi jezdni, rodzaj nawierzchni jezdni, warunki glebowe, wilgotnościowe, intensywność ruchu kołowego, zanieczyszczenie powietrza).
3. Charakterystyka drzew – gatunek, odmiana, wiek i podstawowe wymiary – wysokość, średnica korony, obwód pnia na wys. pierśnicy, charakterystyka pni, koron, statyka i stan zdrowotny, występowanie chorób i szkodników, zabiegi konserwatorskie wykonane i wymagane. Dla syntetycznej oceny w karcie podawany jest procent drzew w alei z uszkodzeniami, posuszem itd.
4. Analiza kompozycyjno-przestrzenna – czytelność układu kompozycyjnego, rytmiczność nasadzeń, powiązania widokowe w odległym krajobrazie otwartym.
5. Analiza historyczna – na podstawie materiałów archiwalnych, ikonograficznych, związki historyczne miejscowości, obiektów z zadrzewieniem alejowym.
6. Ocena stanu zachowania, wartości alei, ewentualnych zagrożeń i uwagi końcowe – równoważne kryteria oceny według wartości dendrologicznej, krajobrazowej, kompozycyjnej i historycznej.

Załącznikami do opracowania są rysunki lokalizacyjne, szkice alei i dokumentacja fotograficzna.

Waloryzacja alei według opracowanej ujednoczonej metody pozwala na obiektywną ocenę stanu zachowania oraz war-

tości. Wytypowane na podstawie analizy cenne założenia alejowe, będą proponowane do objęcia ochroną konserwatorską jako pomników przyrody lub zabytków sztuki ogrodowej.

Aleje są wyrazistą formacją krajobrazową. Ich rys dziejowy sięga najdawniejszych czasów w historii kultury. W dziejach kultywowania krajobrazu, odgrywały istotną rolę w formowaniu kompozycji parkowych, ogrodowych, miejskich, podmiejskich i wiejskich. Są znakomitym eksperymentem kompozycyjnym oraz przyrodniczym – dzięki stosowaniu różnych gatunków. Obecnie w Polsce, wiele wartościowych alei, także tych, które posiadają status zabytkowy – znajduje się w stanie zagrożenia, którego przyczyny są różne. Autorzy na podstawie własnych badań i projektów, proponują metodę kultywacji wartościowych alei w polskim krajobrazie.

Streszczenie: Aleje są wyrazistą formacją krajobrazową. Ich rys dziejowy sięga najdawniejszych czasów w historii kultury. W dziejach kultywowania krajobrazu, odgrywały istotną rolę w formowaniu kompozycji parkowych, ogrodowych, miejskich, podmiejskich i wiejskich. Są znakomitym eksperymentem kompozycyjnym oraz przyrodniczym – dzięki stosowaniu różnych gatunków. Obecnie w Polsce, wiele wartościowych alei, także tych, które posiadają status zabytkowy – znajduje się w stanie zagrożenia, którego przyczyny są różne. Autorzy na podstawie własnych badań i projektów, proponują metodę kultywacji wartościowych alei w polskim krajobrazie.

Słowa kluczowe: aleja, analiza historyczna, analiza kompozycyjna, metoda konserwatorska.

Abstract: *Alleys are distinctive landscape formations, and their story dates back to the most remote periods in the history of culture. Considering the landscape cultivation history, they played an essential role in forming park, garden, urban, suburban and rural compositions. They make excellent composition and nature experiments, owing to the use of various wood species in them. Presently, many alleys in Poland, including those of a historical status, are endangered, for various reasons. Based on their own research and projects, the authors offer a method of preserving valuable alleys in the Polish landscape.*

Key words: *alley, historical analysis, composition analysis, conservator's method.*

Dr hab. inż. arch. Zbigniew Myczkowski, prof. PK; dr inż. arch. Urszula Forczek-Brataniec¹

WIZUALNE ASPEKTY TOŻSAMOŚCI MIEJSCA – KONFLIKTY

VISUAL ASPECTS OF A PLACE'S IDENTITY – CONFLICTS

■ Pojęcie tożsamości pojawia się we współczesnych rozważaniach i argumentacji używanej do wyrażenia zasadności przyjmowanych teorii, metod i rozwiązań w architekturze, urbanistyce, planowaniu i architekturze krajobrazu.

Podobnie jak zdaża się to w przypadku pojęć, takich jak forma, kompozycja, regionalizm, krajobraz, występuje tu wieloznaczność w rozumieniu i stosowaniu tego terminu. Jak jednak twierdził w odniesieniu do zjawisk estetycznych W. Tatarkiewicz, wie-

loznaczność uświadomiona przestaje być groźna. W podjętej pracy dostrzeżono wagę faktu identyfikacji (utożsamienia) nawarstwień dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego, które łącznie składają się na postać wyrażającego je krajobrazu. Jednym z zasadniczych jego faktorów są powiązania widokowe, tak zwane aspekty wizualne.

Ten sposób ujęcia jest przydatny w gromadzeniu argumentacji, która winna opierać się na podstawach naukowych, szcze-